

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การทำเกษตรถือเป็นอาชีพหลักของคนไทย ประชากรร้อยละ 60 ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งได้แก่ การปลูกไม้ผล พืชไร่ ประมง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศไทย พ.ศ. 2538 เท่ากับ 59 ล้านคน เป็นประชากรที่ประกอบอาชีพการเกษตร 39 ล้านคน (พิบูล เจียมอนุถุลกิจ, 2538 : 2) ผลผลิตทางการเกษตรถือเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ นอกเหนือจากการใช้บริโภคภายในประเทศ เกษตรกรไทยประสบการปัญหาในการประกอบอาชีพมากมาย เช่น ปัญหาฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ และปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน และที่สำคัญรายได้ของเกษตรกรต่ำมากเมื่อพิจารณาในรูปของราคาจริง เพราะปัจจัยการผลิตทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น สินค้าอุปโภค บริโภคอื่น ๆ ราคาที่สูงขึ้น แต่ราคาผลผลิตการเกษตรกลับมีแนวโน้มลดลง ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ดินและน้ำก็มีสภาพเสื่อมโทรมและลดน้อยลงมาก ด้วยยอมรับว่าปัญหาเหล่านี้รัฐยังไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเท่าที่ควร ถ้าปล่อยให้เกษตรกรซึ่งเป็นส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเช่นนี้ต่อไปอีก ไม่นานคงจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและความมั่นคงที่แก้ไขได้ยากลำบาก จึงคิดว่าการช่วยเหลือด้านเงินทุนด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำพอสมควร น่าจะมีผลดีต่อการช่วยยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้ดีขึ้นบ้างในระดับหนึ่ง

พื้นฐานการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากปัจจัยทุนที่สำคัญแล้วยังขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตหลายอย่างที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ สภาพภูมิอากาศ ฤดูกาล ปัญหาโรคระบาด และยังรวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่ยังไม่สามารถกำหนดรูปร่าง ปริมาณและคุณภาพให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยผันแปรที่ทำให้ผู้ประกอบการเกษตรมีความเสี่ยงสูง เกษตรกรจึงต้องเร่งพัฒนาการเกษตรให้เป็นอาชีพหลัก และต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ อีกทั้งยังต้องรู้จักใช้จ่ายเพื่อการลงทุนโดยมีต้องหวังผลจากการรับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากรัฐในเช่นอดีตมา

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อนำมาใช้ในการทำการเกษตรได้ ในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงนัก และการใช้หลักประกันเงินกู้ก็สามารถใช้กลุ่มหรือบุคคลค้ำประกันซึ่งกัน

และกันได้ ซึ่งแหล่งเงินกู้สามารถช่วยพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรรมได้เป็นอย่างดี แต่เกษตรกรบางส่วนก็ยังมีปัญหาด้านการเกษตรไม่สามารถประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรกรรมได้

คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่ เครื่องมือที่ใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในอาชีพของเกษตรกรก็คือข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงความจำเป็นของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่าคนควรมีคุณภาพชีวิตในเรื่องนั้นๆ อย่างไร ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งทุกฝ่ายตั้งความหวังกันว่าเมื่อให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเพื่อนำไปประกอบอาชีพเกษตรแล้วจะทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นกว่าเดิมในระดับหนึ่ง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าเกษตรกรอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1,657 ครัวเรือน ที่ได้รับสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไปประกอบอาชีพเกษตรแล้วทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นตามที่หวังหรือไม่ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาตัวชี้วัดต่างๆ ในความสำเร็จในอาชีพของเกษตรกรตามเกณฑ์ จปฐ. และปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของลูกค้า ธ.ก.ส. ที่รับสินเชื่อกับความสำเร็จในอาชีพเกษตรของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จในอาชีพเกษตรของเกษตรกรที่รับสินเชื่อ
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรที่รับสินเชื่อจาก ธ.ก.ส.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาด้านสินเชื่อของเกษตรกร

สมมุติฐานการวิจัย

ความสำเร็จในอาชีพของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ คือ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส สภาพการถือครองที่ดิน จำนวนแรงงานในครัวเรือน แหล่งเงินกู้ จำนวนหนี้ ความรู้ในทางเกษตร และประสบการณ์ในการทำฟาร์ม รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกร

ขอบเขตของการวิจัย

ก. ขอบเขตพื้นที่และประชากรที่ศึกษาวิจัย

การวิจัยในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นลูกค้า
 ช.ค.ศ. สาขาอำเภอปาย จำนวน 144 ราย ใน 4 ตำบล ได้แก่ เวียงใต้ หุ่นยาว เวียงเหนือ และแม่ฮี้

ข. ขอบเขตด้านตัวแปรที่จะนำมาศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่นำมาศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านบุคคล

- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- สถานภาพการสมรส
- จำนวนแรงงานในครัวเรือน
- ความรู้ในทางเกษตร
- ประสบการณ์ในการทำฟาร์ม

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

- สภาพการถือครองที่ดิน
- รายได้ทั้งหมดของครอบครัว
- แหล่งเงินทุน
- จำนวนหนี้

1.3 ประเภทสินเชื่อและการใช้ประเภทเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิต

- ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 12 เดือน
- ใช้จ่ายในการผลิตทางการเกษตรสำหรับฤดูกาลหนึ่ง ๆ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความสำเร็จในอาชีพของเกษตรกร

โดยใช้ จปฐ. เป็นเกณฑ์

ตัวแปรอิสระ
(Independent variable)

ตัวแปรตาม
(Dependent variable)

1. ปัจจัยด้านบุคคล
  - 1.1 เพศ
  - 1.2 อายุ
  - 1.3 การศึกษา
  - 1.4 สถานภาพการสมรส
  - 1.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน
  - 1.6 ความรู้ในทางเกษตร
  - 1.7 ประสบการณ์ในการทำฟาร์ม
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
  - 2.1 สภาพการถือครองที่ดิน
  - 2.2 รายได้ทั้งหมดของครอบครัว
  - 2.3 แหล่งเงินทุน
  - 2.4 จำนวนหนี้
3. ประเภทสินเชื่อและการใช้
  - 3.1 ประเภทเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิต
    - 3.1.1 ใช้จ่ายในการผลิตทางการเกษตร
สำหรับฤดูกาลหนึ่ง ๆ
    - 3.1.2 ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 12 เดือน

ความสำเร็จในอาชีพ
ของเกษตรกรโดยใช้
จปฐ. เป็นเกณฑ์

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ศัพท์ในความหมายและขอบเขต ดังต่อไปนี้

1. อายุ หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกร
2. การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกร
3. สถานภาพการสมรส หมายถึง โสด สมรส ม่าย
4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ใช้ทั้งในภาคและนอกภาค

เกษตรกรที่มีอยู่ในครัวเรือน

5. ความรู้ในทางเกษตร หมายถึง มีความรู้ในด้านปัจจัยการผลิต
6. ประสบการณ์ในการทำฟาร์ม หมายถึง การสะสมความรู้ทางการเกษตรมาหลายปี
7. สภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง จำนวนที่ดินของเกษตรกรหรือเช่าจากผู้อื่น
8. รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน หมายถึง รายได้ในฟาร์มหรือนอกฟาร์มของครัวเรือน

เกษตรกร

9. แหล่งเงินทุน หมายถึง แหล่งเงินทุนที่ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร
10. จำนวนหนี้ หมายถึง หนี้ที่เกษตรกรก่อขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบ
11. การใช้เงินกู้ตรงตามวัตถุประสงค์ หมายถึง การใช้เงินกู้ตรงตามโครงการ
12. ความสำเร็จในอาชีพ หมายถึง การดำเนินงานในทางเกษตรแล้วทำให้คุณภาพชีวิต

ดีขึ้น โดยใช้ จปฐ. เป็นตัวชี้วัด โดยแบ่งเกณฑ์ความสำเร็จเป็น 2 ประการ คือ ถ้าต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ถือว่ายังไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ และถ้าสูงกว่าเกณฑ์ จปฐ. ถือว่าจะประสบความสำเร็จ โดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วของ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน